

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA
===== Izpitna pola 1 =====

Strukturirane naloge

Četrtek, 29. avgust 2019 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpisite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

M 1 9 2 5 2 1 2 1 0 2

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Identiteta in kultura

1.1. Navedite tri vidike socializacijskih procesov, pomembne za posameznika.

Prvi vidik: _____ (1)

Drugi vidik: _____ (1)

Tretji vidik: _____ (1)
(3 točke)

1.2. Predstavite en navedeni vidik iz odgovora na vprašanje 1.1..

(2 točki)

Vir 1

... se začne takoj po rojstvu posameznika, njen nosilec pa so starši oz. ožja družina otroka. Traja nekje do 5.–7. leta starosti, ko je otrok zrel za vstop v šolo. V tej fazi se otrok uči obvladovanja telesnih potreb in spretnosti, intenzivno se uči govora, navezuje čustvene stike s starši, na bolj subtilnem nivoju pa spoznava tudi temeljna družbena pravila in preko staršev ponotranja družbene norme in vrednote.

(<http://www.sonceve-puncke.si/page/razmisljanja/socializacija>. Pridobljeno: 15. 5. 2017.)

1.3. Katera faza (vrsta) socializacije je opisana v viru 1? Navedite jo in pojasnite njen pomen.

Faza (vrsta) socializacije: _____ (1)

Pojasnitev pomena: _____

(2)
(3 točke)

Vir 2

V prispevku so predstavljene značilnosti šestletnika, njegova pričakovana predznanja ter izhodišča za izvajanje vzgojno-izobraževalnega procesa v prvem razredu, ki so bila postavljena ob uvedbi devetletne osnovne šole.

(Novak, L. (2016): Prehod iz vrtca v šolo, Šolsko svetovalno delo, ZRSŠ, letnik XX, številka 3–4, str. 35)

- 1.4. Navedite dejavnik socializacije, ki je razviden iz vira 2, in pojasnite njegovo delovanje.

Dejavnik: _____
(1)

Pojasnитеv delovanja: _____

(2)
(3 točke)

- 1.5. Kaj je resocializacija?

(2 točki)

- 1.6. Navedite in predstavite dve okoliščini, zaradi katerih je resocializacija potrebna.

Prva okoliščina: _____
(1)

Predstavitev: _____

(1)

Druga okoliščina: _____
(1)

Predstavitev: _____

(1)
(4 točke)

1.7. Kako se izraža spolna diferenciranost v primarni socializaciji? Navedite tri primere.

Prvi primer: _____ (1)

Drugi primer: _____ (1)

Tretji primer: _____ (1)
(3 točke)

2. Družina

Vir 1

	2011	2015	Spremembra v %
Skupaj	813.531	820.541	0,9
1 član	266.489	267.523	0,4
2 člana	199.875	205.792	3,0
3 člani	149.144	152.720	2,4
4 člani	127.376	124.933	-1,9
5 članov	44.320	43.640	-1,5
6 članov	17.658	17.194	-2,6
7 članov	5.689	5.806	2,1
8+ članov	2.980	2.933	-1,6
Povprečna velikost gospodinjstva	2,48	2,47	-0,5

Gospodinjstva po številu članov, Slovenija

(<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5465>. Pridobljeno: 5. 4. 2017.)

2.1. Kaj je gospodinjstvo? (Vir 1)

(2 točki)

2.2. Kako imenujemo gospodinjstva z enim članom?

(1 točka)

2.3. Pojasnite razliko med družino in gospodinjstvom.

(2 točki)

Vir 2

V vseh zahodnih državah zaznavamo bolj ali manj intenzivne tende sprememb, povezanih z rodnostjo. Ti trendi pomembno vplivajo na velikost družin, na konstituiranje družine prokreacije in na deformalizacijo družin.

(Povzeto po Švab, A. (2001): Družina: od modernosti k postmodernosti, ZPS, Ljubljana, str. 65)

	2014	2015
Skupaj	21.165	20.641
dečki	10.928	10.606
deklice	10.237	10.035
Živorojeni na 1.000 prebivalcev	10,3	10
Povprečna starost matere ob otrokovem rojstvu		
vseh otrok	30,6	30,7
prvega otroka	29,1	29,3
Celotna stopnja rodnosti ¹⁾	1,58	1,57
Živorojeni, rojeni zunaj zakonske zveze (%)	58,3	57,9

1) Povprečno število živorojenih na žensko v rodni dobi

Živorojeni otroci, Slovenija

(<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5730>. Pridobljeno: 24. 5. 2017.)

2.4. Katero funkcijo družine nakazujeta besedilo in preglednica v viru 2?

(1 točka)

2.5. Pojasnite pojem družina prokreacije. Lahko si pomagate z besedilom v viru 2.

(1 točka)

2.6. Katere tende sprememb, povezane z rodnostjo, zaznavajo v večini evropskih držav in tudi v Sloveniji glede na trditve in podatke iz vira 2? Navedite tri.

Prvi trend: _____ (1)

Drugi trend: _____ (1)

Tretji trend: _____ (1)
(3 točke)

M 1 9 2 5 2 1 2 1 0 9

2.7. Kaj je značilno za integrirane partnerske vloge v (zunaj)zakonski zvezi in/ali družini? V odgovor vključite tri značilnosti.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)

Tretja značilnost: _____

(1)

(3 točke)

2.8. Pojasnite eno od okoliščin, ki vplivajo na večjo integriranost partnerskih vlog v družini.

(2 točki)

2.9. Pojasnite načelo eksogamije.

(2 točki)

2.10. Kdaj govorimo o strukturni in kdaj o funkcijski dezorganizaciji družine? Pojasnite, ali sta med seboj povezani.

Strukturna dezorganizacija: _____

(1)

Funkcijska dezorganizacija: _____

(1)

Pojasnitev (ne)povezanosti obeh vrst dezorganizacije: _____

(1)

(3 točke)

3. Religija in verovanjski sistemi

3.1. Opredelite pojmom religijski eklekticizem.

(1 točka)

Vir 1

Tudi v popravljeni in dopolnjeni izdaji, ki jo je pripravila katoliška nuna Vendelina, najdemo »judovsko pečenko«. [...] Pripravi se jo iz pol kilograma zmlete govedine, pol kilograma zmlete svinjine, kruha, ocvrte čebule, peteršilja, soli, popra, česna, na kocke zrezane slanine, jajc, moke in kisle smetane. Prelepo ime, sijajna pečenka. Le, da ime ne gre skupaj s pečenko. V enem receptu sta kršeni dve osnovni načeli judovske kuhinje. Če naj bo hrana košer in če naj sploh ima status hrane, mora upoštevati okrog petsto zapovedi in prepovedi. Dve poglaviti sta, da v njej ne sme biti svinjine, govedina in mleko pa se nikoli ne smeta pojaviti skupaj. Bližina mleka in mesa je tako absolutno prepovedana, da imajo v vernih židovskih družinah dva hladilnika in dve omari pločevinaste in keramične posode. Eno za meso, eno za mlečne izdelke.

(Hladnik Milharčič, E. (2009): Pot na Orient, Študentska založba, Ljubljana, str. 14–15)

3.2. O kateri sestavini religije govori vir 1?

(1 točka)

3.3. Povežite sestavine religije v desnem stolpcu s posameznimi primeri v levem stolpcu tako, da na prazno črto v levem stolpcu napišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ obred/ritual	A religijska priповед
_____ koran	B religijska doktrina
_____ občutje numinoznega	C religijsko ravnanje
_____ ideja onostranskega povračila	D religijska simbolika
_____ svete reči	E religijsko doživetje
_____ krščanska dogma o troedinem bogu	F religijska etika

(3 točke)

3.4. Navedite tri največje krščanske cerkve/različice krščanstva.

Prva navedba: _____

Druga navedba: _____

Tretja navedba: _____

(2 točki)

- 3.5. Sociološka tipologija deli religijske skupnosti na cerkev, denominacijo, sekto in kult. Izberite eno navedeno religijsko skupnost, tako da obkrožite črko pred njo, in odgovorite na vprašanja o njej.

A SEKTA

B KULT

Kakšen je odnos izbrane religijske skupnosti do posvetnega sveta?

(1)

Kakšen je odnos izbrane religijske skupnosti do drugih verskih skupin?

(1)

Kakšna je socialna pripadnost članov izbrane religijske skupnosti?

(1)

Navedite konkreten primer izbrane religijske skupnosti.

(1)
(4 točke)

Vir 2

Skupina lovcev in nabiralcev je v dolini Gangesa morda oblikovala zakon, ki je ljudem prepovedoval posekat posebej velik figovec, saj bi se sicer duh tega drevesa razjezil in maščeval. Spet druga skupina lovcev in nabiralcev, ki je živila v dolini Inda, je mogoče ljudem prepovedovala loviti belorepe lisice, ker je nekoč neka belorepa lisica modri starki razkrila, kje lahko najde dragoceni obsidian.

(Harari, J. N. (2014): Sapiens: kratka zgodovina človeštva, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 216)

- 3.6. Poimenujte in opišite tip religije po McGeeju glede na predmet čaščenja, opisan v viru 2.

Poimenovanje: _____ (1)

Opis: _____

(1)
(2 točki)

3.7. Pojasnite dve razlike med univerzalnimi (svetovnimi) in lokalnimi (narodnimi/etničnimi) religijami.

Prva razlika: _____

(1)

Druga razlika: _____

(1)

(2 točki)

Vir 3

Faraon ni bil zgolj razlagalec božje volje, ampak je bil sam pravcati bog, posebiteit sončnih božanstev Horusa in Raja. Bil je tudi čuvar Maat, božanskega svetovnega reda in porok pred bogovi za položaj v deželi, ki mu je bila zaupana.

(Righetti, G. (1997): Prazgodovina in rečne kulture, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 100)

3.8. Katera funkcija religije je opisana v viru 3?

(1 točka)

Vir 4

Prepoved fesov je bila samo ena od Atatürkovih reform v 20. letih prejšnjega stoletja, s katerimi je hotel spremeniti Turčijo v evropsko, posvetno državo. In pri tem je bil zelo natančen. Začel je z novo ustavo in zakoni, ki niso več temeljili na Koranu.

Reforme so privedle do tega, da se je vera umaknila v ozadje. Moč imamov so omejili, verska oblačila – npr. turban in burko, pa prepovedali.

Poleg tega so tradicionalne koranske šole zamenjali z ljudskimi šolami, kjer sta bila turški jezik in zgodovina pomembna predmeta. Arabsko pisavo Osmanov so zamenjali z latinico. Reforme so se izkazale za zelo uspešne – v samo desetih letih se je delež pismenih Turkov zvišal z 9 na 33 odstotkov.

(Prepoved nošenja fesov je sprožila upor, revija History, št. 42/2015, str. 35)

3.9. Poimenujte in opišite spreminjanje družbene vloge religije, opisano v viru 4.

Poimenovanje procesa: _____

(1)

Opis: _____

(1)

(2 točki)

3.10. Predstavite verski fundamentalizem.

(2 točki)

4. Znanost

4.1. Kateri od navedenih značilnosti sta temeljni značilnosti znanstvenega spoznanja?

- A Splošnost.
 - B Specifičnost.
 - C Subjektivnost.
 - D Veljavnost.

(2 točki)

4.2. Opredelite in pojasnite praktično in kulturološko funkcijo znanosti.

Praktična funkcija:

(2)

(2)

Kulturološka funkcija:

(2)
(4 točke)

4.3. Po mnenju sociologa Roberta Mertona znanstveno dejavnost usmerjajo specifične norme. Navedite dve in ju pojasnite.

Navedba je pojasnitiev prve norme:

(2)

Navedba in pojasnitev druge norme:

(2)

(2)
(4 točke)

4.4. S katerimi vidiki etičnih problemov in vprašanj se srečuje znanost? Navedite dva.

Prvi vidik: _____ (1)

Drugi vidik: _____ (1)
(2 točki)

4.5. Opredelite in pojasnite pojma fordizem in taylorizem.

Fordizem: _____

_____ (2)

Taylorizem: _____

_____ (2)
(4 točke)

4.6. Kako imenujemo dobo, v kateri se izoblikujejo temelji za razvoj moderne znanosti?

_____ (1 točka)

4.7. Kateri trije dejavniki postavljajo in opredeljujejo naravne meje rasti? Navedite jih.

Prvi dejavnik: _____ (1)

Drugi dejavnik: _____ (1)

Tretji dejavnik: _____ (1)
(3 točke)

Prazna stran

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.